

scientific groups work; publishing of collections of scientific works; implementation of the scientific principle by introducing course works on specific subjects; typographic publishing of documentation forms for pharmacy laboratory classes, lab logs-reports on production practices, guidelines for practical classes using computer technology of the time; publishing of textbooks, teaching materials, laboratory logs for laboratory classes, practical seminars; introduction of professional undergraduate training at the Faculties of Pharmacy for pharmaceutical industry professionals intending to work abroad; general education discipline program expansion and auditorium load increase for future professionals of the pharmaceutical industry; it was found that coordination of work plans according to subjects of professional undergraduate training of professionals took place and the linkage of teaching of these disciplines to Marxist – Leninist theory, based on dialectical materialism and advanced Soviet science, education of future professionals of the pharmaceutical industry in the spirit of national pride, Soviet patriotism and love for the Homeland; change of the training period and increased chemical component in the undergraduate professional training for the pharmaceutical industry of the UkrSSR.

Keywords: Pharmaceutical Education; pharmaceutical industry professionals; professional training; trends.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2016

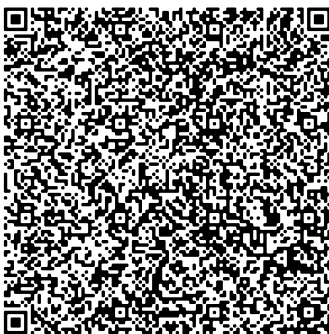
Прийнято до друку 27.10.2016

УДК 37:93 «1905-1907»

Ірина Діденко

ORCID iD 0000-0003-2047-7239

асистент кафедри іноземних мов економічного факультету,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, 01033 м. Київ, Україна
ir-za@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПЕДАГОГІЧНИХ З'ЇЗДІВ ПІД ЧАС РЕВОЛЮЦІЇ 1905-1907 РОКІВ

Автором досліджується вплив суспільно-політичних подій зазначеного періоду на організацію і роботу педагогічних з'їздів. Розглядаються шляхи демократизації освіти. Аналізуються питання мови викладання, забезпечення підручниками, підготовки педагогічних кадрів до викладання у національних школах. Простежується динаміка розгляду зазначених питань в контексті з'їздів під час першої російської революції. Досліджується діяльність Всеросійської Спілки вчителів, як найбільшого професійного об'єднання вчителів того часу.

Ключові слова: безкоштовна освіта; викладання рідною мовою; демократизація освіти; каси взаємного страхування; національні школи; педагогічний з'їзд; рівні права на освіту; співробітництво між вчителями.

Вступ. Початок ХХ століття ознаменував-ся кардинальними змінами в суспільному і політичному житті. Незадоволення царським режимом сягнуло критичної межі серед прогресивних представників інтелігенції. Набував обертів революційний рух. Діячі освіти та науки не змогли залишитися осторонь суспільно-політичних змін, які поглинули країну. Вони жваво обговорювали наслідки прийдешніх змін для освітнього процесу в цілому, для реорганізації навчання, для свого правового, суспільного і матеріального становища. Найкращим засобом швидко та у широкому масштабі обмінятися думками та досвідом вже традиційно стали освітянські з'їзди, бо лише співробітництво між вчителями, на думку Т. Андерсона, має вирішальне значення (Anderson T., 2003, с. 5). Тому не дивно, що в ці роки, не зважаючи

на репресії, було проведено багато загальноросійських з'їздів.

Вивченням результатів з'їздів спочатку займалися їх безпосередні учасники – педагоги: Корф М., Бунаков М., Лавровський М. У ХХ столітті з'їзди ставали об'єктом аналізу, як частина загальних історично-педагогічних досліджень в роботах Дровозюк Л., Корзунової Л., Капранової О., Кондрашова О. та інших. Наприклад, Капранова О. вивчала перший вчительський з'їзд (Капранова Е. Г.). Корзунова Л. висвітлювала роботу з'їздів з позиції підвищення кваліфікації професійно-педагогічних кадрів в Росії (Корзунова Л. Г., 2010, с. 94-101). Кондрашов О. торкнувся тематики педагогічних з'їздів через призму діяльності Всеросійської Спілки вчителів (Кондрашов А.). Вперше освітянські з'їзди стали темою окремого дослідження в дисерта-

ції Вдовенко В. «Проблеми початкової освіти України в роботі педагогічних з'їздів (1861-1920рр.)» (Вдовенко В. В., 2005). Дослідниця ґрунтовно підійшла до проблеми вивчення освітянських з'їздів, навіть зробила їх періодизацію, виокремив 7 періодів в означених часових межах. Але предметом її дослідження була початкова освіта в контексті з'їздів, в той же час тематика останніх охоплювала набагато більший спектр питань, наприклад, питання демократизації освіти, мовне питання у школі, підготовка майбутніх вчителів та інше.

Мета статті – дослідити ключові питання демократизації освіти, особливостей викладання у національній школі та підготовки вчительських кадрів, які розглядались під час з'їздів початку ХХ століття.

Особливості діяльності педагогічних з'їздів у період першого революційного підйому. Період з 1905 по 1907 роки видався значущим для вчительства. Наслідуючи загальносуспільну тенденцію до самовизначення, вчителі все більше стали самі вирішувати свою долю та долю освіти в цілому. Хвиля зростання самосвідомості вчителів зародилася ще в 60-ті роки ХІХ століття, що відобразилося у проведенні перших педагогічних з'їздів (Діденко І. О., 2013, с. 138). В 90-ті роки ХІХ століття з'явилися перші об'єднання вчителів – громади взаємодопомоги особам вчительського звання, але вони переважно зосереджувались на покращенні матеріального та побутового стану освітян (Капранова Е. Г.). Вперше питання про правову складову вчительської професії постало під час Першого з'їзду представників учительських громад взаємодопомоги, який відбувався у Москві з 28 грудня 1902 року по 6 січня 1903 року (Василевич В., 1905, с. 167). Але вчителі розуміли, що для того, щоб вибороти собі права та свободи одного з'їзду – замало. В протоколах з'їзду окремим пунктом зазначалась про необхідність створення постійного бюро при вчительських громадах для ретельного вивчення питання про правовий стан освітян (Василевич В., 1905, с. 170).

Думки про необхідність створення професійної спілки вчителів лунали на кожному з'їзді освітян протягом 1902-1904 років. Прогресивні діячі науки та освіти проводили підготовчу роботу, та, нарешті, на з'їзді педагогів і діячів народної освіти, який відбувся 12 березня 1905 року, було засновано одну з найперших та найбільшу професійну організацію вчителів – Спілку народних вчителів та інших діячів народної освіти, основним завданням якої було – докорінна демократизація суспільства та освіти (Кондрашов А.).

Освітнянти з ентузіазмом сприйняли створення такого бажаного професійного об'єднання. Лише за перший місяць кількість членів Спілки перевалила за тисячу. Однак, революційний час вносив свої корективи. З самого початку всередині Спілки намітився розкол. Частина вчителів вважала, що організація повинна бути не тільки професійною, а й політичною, що вона повинна брати участь у страйках,

бойкоті вимог уряду, інших радикальних заходах, в той час, як друга половина членів Спілки вважала, що організація повинна опікуватись виключно освітянськими завданнями (Кондрашов А.).

Тим не менше, Всеросійська спілка вчителів навіть за таких важких політичних умов спромоглася організувати три з'їзди за рік. Перший делегатський з'їзд Всеросійської спілки вчителів відбувся 7-10 червня 1905 року. За чотири дні з'їзд змінив три локації. Перше засідання почалося в Санкт-Петербурзі, але поліція завадила, та делегати змушені були перебраться до фінських містечок Виборг та Юстिला. Серед учасників в матеріалах з'їзду окремо наводиться статистика представництва політичних партій, що свідчить про невід'ємність розгляду будь-яких питань від політичних подій того часу. На цьому з'їзді було проголошено про офіційне створення Всеросійської Спілки вчителів, прийнято її статут. Серед резолюцій з'їзду були, як політичні: передавання влади до рук народу, проголошення свобод слова, друку, страйків та ін., а також освітянські, а саме – демократизація освіти: рівні права на освіту, викладання рідною мовою, безкоштовна освіта, обов'язкова початкова освіта для всіх (История профсоюзов).

26-29 грудня 1905 року знову у Фінляндії, але цього разу в містечку Териокі, відбувся Другий делегатський з'їзд Всеросійської Спілки вчителів і діячів народної освіти. Політичні події й цього разу завадили проведенню загальноросійського з'їзду в Росії та визначили загальні напрямки роботи делегатів. Питання, які стали предметом розгляду Другого з'їзду мали політичне забарвлення, чим він наслідував традиції Першого з'їзду. На засіданнях обговорювалась політична діяльність вчителів, їх участь у страйках та аграрних бунтах, боротьбі з чорносотенними елементами (Протоколи второго делегатского съезда Всероссийского Союза учителей и деятелей по народному образованию 26-29 декабря 1905 года, 1906, с. 6-7). Ультра-націоналістичні організації чорносотенців відстоювали самодержавство та єдність і неподільність Російської імперії, вони не визнавали право народів, які мешкали на території імперії, на самовизначення – ні українців, ні білорусів, ні євреїв вони не вважали окремими народами. Під час з'їзду прогресивне вчительство визнало це неприпустимим, освітяни підняли питання про національні школи (українські, білоруські, латиські, татарські, башкирські, естонські), забезпечення їх підручниками на рідній мові, впровадження викладання в таких школах мовами національних меншин, для забезпечення останнього було запропоновано введення курсу місцевої мови в програму вчительських семінарій та інститутів (Протоколи второго съезда Всероссийского Союза учителей и деятелей по народному образованию 26-29 декабря 1905 года, 1906, с. 64). Взагалі, під час з'їзду було запропоновано реорганізацію народної освіти: виключення Закону Божого з

обов'язкової програми та обмеження його вивчення читанням Євангелія рідною мовою, надання вчителям більшої незалежності від місцевої влади, проведення іспитів самим вчителями, а не екзаменаторами зі сторони. Були запропоновані механізми для забезпечення шкіл підручниками та книжками: при Спільці створювався бібліографічний відділ, до функцій якого входило рецензування нових книжок, складання каталогів, якими вчителі могли б користуватися для формування бібліотек; у каталогах мала міститися анотація книги, зазначення ступеню її доступності та необхідності для вивчення певного питання (Протоколи второго делегатского съезда Всероссийского Союза учителей и деятелей по народному образованию 26-29 декабря 1905 года, 1906, с. 71).

Репресії, які застосовувалися до вчителів за їх активну громадянську та політичну позицію (звільнення, арешти), змусили делегатів Другого з'їзду подбати про своїх колег шляхом заснування кас взаємного страхування. Члени Спільки зобов'язувались сплачувати певні кошти до кас для підтримки вчителів у випадку втрати ними доходу із-за політичної діяльності. Також на з'їзді було постановлено, що інспекцію народних училищ потрібно замінити на колегіальні органи, які будуть опікуватись справами народної освіти, призначенням та звільненням вчителів, що призведе до більшої демократизації освіти.

7-10 червня 1906 року відкрився Третій делегатський з'їзд Всеросійської спілки вчителів та діячів народної освіти. З'їзд був проведений знову на території Фінляндії, тому що сама Спілька на батьківщині з березня, згідно з тимчасовими правилами про громади та спілки, вважалася поза законом. Одним з основних питань з'їзду було змінення статусу Спільки з професійно-політичного до суто професійного

об'єднання, що було пов'язано з необхідністю збільшення кількості членів Спільки, яка понесла значні втрати із-за арештів вчителів. Після тривалого обговорення та голосування було вирішено зосередити діяльність Спільки тільки на професійних питаннях (Кондрашов А.).

Однак, проголошена аполітичність Всеросійської спілки не врятувала її від репресій, та, як наслідок, невдовзі після літнього з'їзду 1907 року Спілька завершила своє існування, як і інші професійні організації (Кондрашов А.).

Висновки. Для 1905-1907 років був характерний загальний суспільно-політичний підйом, що не могло не відобразитися на роботі прогресивних педагогічних з'їздів. На відміну від попередніх з'їздів до професійних питань порядку денного додалися політичні. Учасники з'їздів зазначеного періоду обговорювали питання національних шкіл, необхідності викладання рідною мовою, видання підручників та книжок мовою регіональних меншин, підготовки педагогічних кадрів до викладання національними мовами, шляхом запровадження відповідних мовних курсів у вчительських семінаріях та інститутах. Також жваво обговорювались інші політичні та освітні завдання: передавання влади до рук народу, проголошення свобод слова, друку, страйків; демократизація освіти: рівні права на освіту, безкоштовна та обов'язкова початкова освіта. Все це стало можливим завдяки появі найбільшої професійної організації вчителів того часу – Всеросійської Спільки вчителів.

Перспективи подальших досліджень. В перспективі плануємо дослідити реальний вплив резолюцій з'їзду та Всеросійської Спільки вчителів на розвиток освіти та професійного руху вчителів.

Література

1. Василевич В. Московский съезд представителей учительских обществ взаимопомощи 28.12.1902 – 06.01.1903г. – М.: Типография Т-ва И. Д. Сытина, 1905. – С. 171.
2. Вдовенко В. В. Проблеми початкової освіти України в роботі педагогічних з'їздів (1861-1920рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.: 13.00.01 «Загальна педагогіка ті історія педагогіки» / В. В. Вдовенко. – К., 2005. – 19 с.
3. Діденко І. О. Педагогічні з'їзди на теренах України та Росії: витоки та наслідки / І. О. Діденко // Педагогіка та психологія. – № 44, 2013. – С. 137-146.
4. История профсоюзов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://istprof.ru/2330.html>
5. Капранова Е. Г. Первый учительский съезд [Електронний ресурс] / Е. Г. Капранова. – Режим доступу: http://www.museum.unn.ru/managfs/index.phtml?id=8006_09
6. Кондрашов А. Очерк истории Всероссийского союза учителей [Електронний ресурс] / А. Кондрашов. – Режим доступу: <http://pedagog-prof.org/2015-05-17-11-19-58/44-2015-06-09-19-04-28>
7. Корзунова Л.Г. О становлении системы повышения квалификации профессионально-педагогических кадров в России / Л. Г. Корзунова // Вестник ЧГПУ. – Челябинск, 2010. – №11. – С. 94-101.
8. Протоколы второго делегатского съезда Всероссийского Союза учителей и деятелей по народному образованию 26-29 декабря 1905 года. – Спб.: Типография С. М. Муллер, 1906. – С. 111.
9. Anderson T. (2003). Getting the Mix Right Again: An Updated and Theoretical Rationale for Interaction. The International Review Of Research In Open And Distributed Learning, 4(2), DOI: <http://dx.doi.org/10.19173/irrodl.v4i2.149>

ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СЪЕЗДОВ ВО ВРЕМЯ РЕВОЛЮЦИИ 1905-1907 ГОДОВ

Диденко Ирина, ассистент кафедры иностранных языков экономического факультета, Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, ул. Владимирская, 60, 01033 г. Киев, Украина, ir-za@mail.ru

Автором исследуется влияние общественно-политических событий установленного периода на организацию и работу педагогических съездов. Рассматриваются пути демократизации образования. Анализируются вопросы языка преподавания, обеспечения учебниками, подготовки педагогических кадров к преподаванию в национальных школах. Прослеживается динамика рассмотрения этих вопросов в контексте съездов во время первой русской революции. Исследуется деятельность Всероссийского Союза учителей, как самого большого профессионального объединения учителей тех времен.

Ключевые слова: бесплатное образование; демократизация образования; кассы взаимного страхования; национальные школы; педагогический съезд; преподавание на родном языке; равные права на образование; сотрудничество между преподавателями.

SPECIFIC FEATURES OF PEDAGOGICAL CONGRESSES ACTIVITY DURING THE REVOLUTION OF 1905-1907

Iryna Didenko, Assistant of the Foreign Languages Department of the Faculty of Economics, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Volodymyrska str., 60, 01033 Kyiv, Ukraine, ir-za@mail.ru

During 1905-1907 social and political life in Russia increased enormously and that could not help affecting the activity of such progressive phenomenon as educational congresses. Compared to the previous congresses the political aspects were added to the agenda of the congresses of the given period. Congresses participants discussed the issues of national schools, the necessity of using mother tongue in teaching, publishing books and course-books in the mother tongue of national minorities, and introduction of national languages teacher training through appropriate language courses in teacher seminaries and institutes. Some other very important political and educational problems were discussed during the pedagogical congresses of that time: declaration of thoughts, press, and strike freedom; democratization of education, equal access to education, free and compulsory primary education. Everything was possible due to the emergence of the All-Russian Teacher Union - the largest professional organization of the teachers of that time. The Union was very productive and active. During a year after its appearing it has conducted three pedagogical congresses. It was educational and political organization. The specific feature of that time was impossibility of separating education from politics. The activity of the congresses was conducted under the governmental pressure. Many members of the Union were arrested or fired. In order to help them the Union organized special funds of mutual insurance.

Keywords: democratization of education; equal access to education; free education; fund of mutual insurance; national schools; pedagogical congress; teacher collaboration; teaching in native language.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2016

Прийнято до друку 27.10.2016